

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра підприємництва і права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри підприємництва і права

Ханлар МАХМУДОВ
«30» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МИТНА СПРАВА»

освітньо-професійна програма Підприємництво

спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

освітній ступінь магістр

факультет/інститут Навчально-науковий інститут економіки,

управління, права та інформаційних технологій

Полтава

2022/2023 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Митна справа» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Підприємництво» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Мова викладання українська

Розробник Світлана МОРОЗ, доцент кафедри підприємництва і права, к.пед.н., доцент

«30» серпня 2021 року

Світлана МОРОЗ

Схвалено на засіданні кафедри підприємництва і права

Протокол від «30» серпня 2021 року № 2

Затверджено завідувачем кафедри

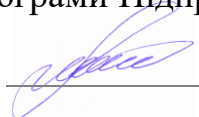
«30» серпня 2021 року

Ханлар МАХМУДОВ

Погоджено гарантом освітньої програми Підприємництво

«30» серпня 2021 року

Олена МИХАЙЛОВА

Схвалено головою НМР спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Неля ВОЛКОВА

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані студента	вибіркова
Рік навчання (курс)	2
Семестр	3
Лекції (годин)	16
Практичні (семінарські) (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
Вид семестрового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню; базові знання з економічної теорії, менеджменту, інформатики тощо.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування системи теоретичних знань та практичних навичок, які дозволять проводити основні митні операції у процесі просування товарів на зовнішні ринки, розуміти їх сутність та порядок здійснення.

Основні завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні цілісної системи науково-практичних знань у галузі митної справи та спрямовані на розвиток професійних компетенцій майбутніх фахівців, пов'язаних з митним обслуговуванням комерційних операцій підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Компетентності:

Компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Фахові:

СК 9. Здатність виявлення та обґрунтування пріоритетних напрямків організації та ведення підприємницької діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності

Методи навчання:

– за джерелом знань:

МН 1 – словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда;

МН 2 – наочні методи: ілюстрування; демонстрування;

МН 3 – практичні методи: вправи; практичні роботи; робота з навчально-методичною літературою: конспектування, презентація, доповідь, реферат, есе, mind map;

– за логікою:

МНЛ 1 – індуктивний;

МНЛ 2 – дедуктивний;

МНЛ 4 – аналітичний;

МНЛ 5 – синтетичний;

МНЛ 7 – узагальнення

– *за ступенем керівництва:*

МНСР 2 – робота під керівництвом викладача: самостійна робота; розв’язування задач; виконання практичних завдань;

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

МСМ 1 – методи формування пізнавальних інтересів: метод пізнавальної гри, метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації;

МНК 2 – методи стимулювання і мотивації обов’язку й відповідальності: роз’яснення мети навчального предмета; висування вимог до вивчення предмета; оперативний контроль;

Інноваційні методи навчання:

МНІ 1 – бінарні методи: словесно-інформаційний, словесно-проблемний; словесно-евристичний,

МНІ 3 – інтерактивні методи: дискусії, диспути, проектування професійних ситуацій; мозковий штурм; тренінгові заняття;

МНІ 4 – комп’ютерні і мультимедійні методи – використання мультимедійних презентацій; дистанційне навчання (MOODLE).

Методи контролю: залік.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Митна політика і митна справа. Поняття митної політики та митної справи. Принципи митної політики. Законодавство України з питань державної митної справи. Завдання митних органів України. Роль та місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі. Взаємовідносини митних органів України з іншими органами та особами. Інформування, консультування та попередні рішення з питань державної митної справи.

Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Загальні засади митно-тарифного регулювання. Визначення країни походження товарів. Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів. Митна вартість товару. Поняття Єдиного митного тарифу України. Мито та його види. Звільнення від сплати мита, тарифні преференції. Сутність товарної номенклатури, класифікації і кодування товарів. Характеристика Гармонізованої системи опису і кодування товарів. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності: сутність принципи та правила кодування. Класифікація товарів для цілей здійснення митного контролю та митного оформлення.

Тема 3. Митний контроль. Поняття «митний контроль». Організаційні засади митного контролю: загальні принципи здійснення митного контролю, взаємодія митних органів з державними органами, що здійснюють контроль при переміщенні товарів через митний кордон України. Вибірковість митного контролю. Тривалість перебування під митним контролем. Строки пред’явлення митному органу товарів і транспортних засобів для митного контролю. Залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю. Використання для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів і службових собак. Зони митного контролю. Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Порядок і форми здійснення митного контролю: перевірка документів та відомостей митним органом, митний огляд, облік товарів і транспортних засобів комерційного призначення, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств, проведення документальних перевірок з дотримання вимог митного законодавства та ін. Особливі процедури

митного контролю. Поняття системи управління ризиками для здійснення митного контролю.

Тема 4. Митне оформлення. Мета митного оформлення. Місце, час і строки здійснення митного оформлення. Присутність декларантів під час митного оформлення. Митні експертизи в рамках процедур митного контролю та митного оформлення. Митне оформлення товарів, що переміщуються у складі вантажів з допомогою. Подання митним органам актів, складених підприємствами. Порядок завершення митного оформлення. Особисті митні забезпечення посадових осіб митних органів. Відмова у митному оформленні.

Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Процедура декларування: сутність, форми декларування, умови та порядок їх застосування. Митні декларації та умови їх використання. Місце та строки декларування. Порядок прийняття митних декларацій митним органом. Відмова митного органу у прийнятті митної декларації. Помилки у митній декларації. Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною. Поняття «декларант», його обов'язки, права та відповідальність. Митна брокерська діяльність.

Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів. Поняття та види митних режимів, особливості зміни одного митного режиму на інший. Митний статус товарів. Випуск товарів для вільного обігу на митній території України. Порядок поміщення товарів у митний режим експорту. Особливості митних режимів реекспорту та реімпорту. Особливості митного режиму транзит. Порядок поміщення товарів у митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Особливості поміщення товарів у митний режим митний склад. Особливості митних режимів вільна митна зона та безмитна торгівля. Порядок поміщення товарів у митні режими переробка на митній території та переробка за межами митної території. Митний режим знищення або руйнування та його характеристика. Особливості митного режиму відмова на користь держави. Поняття та основне призначення митної вартості. Загальні правила митної оцінки. Методи визначення митної вартості. Декларування митної вартості товарів. Використання правил ІНКОТЕРМС для визначення митної вартості. Класифікація митних платежів. Механізм розрахунку і стягнення митних платежів. Порядок нарахування і сплати мита. Порядок встановлення та сплати додаткового імпортного збору Плата за послуги митних служб, єдиний збір. Порядок нарахування та сплати. Порядок нарахування і сплати акцизного податку. Порядок нарахування і сплати податку на додану вартість.

Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Засоби та способи переміщення товарів. Митні формальності на транспорті. Права та обов'язки перевізника. Попереднє повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України. Пункти пропуску через державний кордон України. Заборона та обмеження щодо переміщення певних товарів через митний кордон України. Подання документів та відомостей митним органам у пунктах пропуску. Строки доставки товарів та документів у місце, визначене митним органом. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем. Поняття митного складу та умови розміщення товарів на митних складах. Вільна митна зона комерційного, сервісного та промислового типу: поняття, умови зберігання та розпорядження товарами. Вантажний митний комплекс: поняття та види митних послуг. Реалізація товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі (діяльність магазинів безмитної торгівлі). Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, валютними цінностями, дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням і коштами, одержаними від реалізації товарів.

Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення. Поняття контрабанди та порушень митних правил. Відповідальність за вчинення контрабанди. Види відповідальності за порушення митних правил. Заходи щодо запобігання та протидії контрабанді та митним правопорушенням.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Тема 1. Митна політика і митна справа.	12	2	-	10
Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.	16	2	4	10
Тема 3. Митний контроль.	16	2	4	10
Тема 4. Митне оформлення.	16	2	4	10
Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.	16	2	4	10
Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів.	16	2	4	10
Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.	14	2	2	10
Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення.	14	2	2	10
Усього годин	120	16	24	80
Індивідуальне завдання (контрольна робота)				
Залік				+

6. Теми практичних занять

	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Митна політика і митна справа.	-
2	Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.	4
3	Тема 3. Митний контроль.	4
4	Тема 4. Митне оформлення.	4
5	Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.	4
6	Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів.	4
7	Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.	2
8	Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення.	2
	Разом	24

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Митна політика і митна справа.	10
2	Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.	10
3	Тема 3. Митний контроль.	10
4	Тема 4. Митне оформлення.	10
5	Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.	10
6	Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів.	10
7	Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.	10
8	Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення.	10
	Разом	80

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти направлена на закріплення теоретичного матеріалу та практичних навичок. Реалізація цього напрямку роботи передбачається шляхом виконання індивідуалізованого навчального завдання, яке виконується самостійно здобувачем вищої освіти в аудиторний та позааудиторний час. Реалізація даного напрямку роботи не передбачається.

9. Оцінювання результатів навчання

Програмний результат навчання	Форми контролю
ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності	Розв'язування тестів, виконання вправ на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи (написання доповідей, есе, створення презентацій, вирішення ситуаційних завдань, завдань з пошуку інформації, її структурування, створення mind map).

Забезпечення тематикою дисципліни успішного опанування програмних результатів навчання для здобувачів вищої освіти

Теми	ПРН 9	Разом
Тема 1. Митна політика і митна справа.	+	1
Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.	+	1
Тема 3. Митний контроль.	+	1
Тема 4. Митне оформлення.	+	1
Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.	+	1
Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів.	+	1
Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.	+	1

Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення.	+	1
Разом	8	8
максимальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	50	100
мінімальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	30	60

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	Пороговий рівень оцінок, балів	
		максимальний	мінімальний
ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності	100	100	100
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

9. Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма контролю									
	Розв'язування тестів		Виконання вправ на практичних заняттях		Презентація, доповідь, реферат, есе, mind map		Виконання завдань самостійної роботи		Разом	
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності	18	24	10	24	16	20	16	32	60	100
Всього	18	24	10	24	16	20	16	32	60	100

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Розв'язування тестів	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Презентація, доповідь, реферат, есе, mind map*	
Тема 1. Митна політика і митна справа.	3	12	4	5*	10
Тема 2. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.	3		4		10
Тема 3. Митний контроль.	3		4		10
Тема 4. Митне оформлення.	3		4		10
Тема 5. Декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.	3	12	4		10
Тема 6. Застосування митних режимів, нарахування та сплата митних платежів.	3		4		10
Тема 7. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.	3		4		10
Тема 8. Види митних правопорушень, відповідальність за такі правопорушення.	3		4		10
Презентація, доповідь, реферат, есе, mind map				20	20
Разом	24	24	32	20	100

* - протягом вивчення навчальної дисципліни студент обов'язково виконує по кожному програмному результату навчання за будь якою темою на вибір 1 доповідь або реферат та 1 презентацію (всього за курс - 1 доповідь, 1 реферат, 2 презентації). Тестування і виконання завдань самостійної роботи обов'язкове по всім темам.

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

– **розв'язування тестів** (по кожній темі 10 тестових завдань). Бали: від 1 до 3 (по 0,3 бали за кожен правильну відповідь);

– **підготовка презентації, доповіді, реферату, есе, mind map** – протягом вивчення тем навчальної дисципліни студент обов'язково виконує за будь якою темою на вибір – презентацію, або доповідь, або реферат, або есе, або mind map (всього за курс – 2 презентації /доповідь/реферат); 2 есе/mind map). Бали: 0-5:

→ *5 балів* – проблема, яка розглядається у рефераті, викладена повно, послідовно, логічно; список використаних джерел – 5-6 позицій, відповідає діючому стандарту оформлення бібліографії: здобувач при захисті реферату повністю демонструє засвоєний результат навчання за темою реферату; зміст презентації відповідає темі та результату навчання; презентація оформлена самостійно, правильно, якісно, дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту, наявність електронного (на носіїві) матеріалу презентації

→ *3-4 бали* – тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки щодо

відповідності результату навчання, логіки викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки, здобувач при захисті реферату не повністю володіє матеріалом щодо результату навчання за темою реферату; незначні недоліки у відповідності теми презентації заявленому результату навчання, виконанні презентації та її оформленні.

→ *0-2 бали* – тема реферату нерозкрита або ж не повністю розкриває заявлений результат навчання, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами, здобувач відмовляється від захисту; суттєві недоліки або ж повна невідповідність теми презентації результату навчання, вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту презентації.

– **виконання вправ на практичних заняттях.** Практичне заняття складається з двох частин. Перша частина занять – індивідуальне опитування, включає різні форми виявлення ступеня засвоєння теоретичного матеріалу. Друга частина відводиться на розв'язання вправ і практичних задач, які оцінюються за шкалою від 0 до 3 балів за такою схемою:

→ *3 бали* – студент правильно вирішив задачу, сформулював обґрунтований висновок з посиланням на конкретні нормативно-правові акти; розрахунки здійснені вірно;

→ *2 бал* – студент вирішив задачу з помилками, але зрозуміло, що він знає алгоритм вирішення задачі;

→ *0-1 бал* – студент неправильно розв'язав практичне завдання (задачу), показав незадовільне знання понятійного апарату, або взагалі нічого не відповів.

– **виконання завдань самостійної роботи.** Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи за всіма темами дисципліни. Бали: 0-4:

– *4 бали* – питання самостійної роботи розкриті вірно; здобувач вищої освіти демонструє розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі; аргументовано обґрунтовує свою думку; відповідь містить обґрунтовані висновки;

– *2-3 бали* – питання самостійної роботи розкриті на середньому рівні – ЗВО демонструє знання і розуміння основних положень питання самостійної роботи, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді;

– *0-1 бал* – питання самостійної роботи не розкриті, або розкриті частково; здобувач вищої освіти демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні; наявні несуттєві помилки під час відповіді.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни (за потреби)

Мультимедіа-, відео- і звуковідтворююча, проекційна апаратура; комп'ютери, програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, для створення mind map та ін.

12. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI. Голос України. 2012. № 73-74 (5323-5324). С. 21-62.

2. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності у редакції товарної номенклатури Митного тарифу України, затвердженого Законом України від

http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/category?cat_id=295976.

3. Науково-практичний коментар Митного кодексу України: за заг. ред. Додіна Є. В. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 488 с.

4. Митний кодекс України: практичні аспекти : навчально-методичний посібник / ред. кол.: А.Д. Войцещук, І.О. Іващук, А.І. Крисоватий, О.М. Омельчук, П. В. Пашко та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 516 с.

Допоміжні

1. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підр. за наук. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 560 с.

2. Гребельник О. П. Митна справа. К.: Центр учбової літератури, 2014. 472 с.

3. Митна справа : посібник-практикум за заг. ред. О.Є. Кузьміна. Київ : Каравела, 2014. 232 с.

4. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія ; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. Хмельницький, 2013. 428 с.

5. Особливості митної класифікації товарів: за загальною редакцією Калетніка І.Г., Пашка П.В. Одеса. Пласке, 2011. 308 с.

6. . Мороз С.Е., Конопльов В. О. Роль митних органів у забезпеченні економічної безпеки держави. Економічна безпека держави в контексті національних інтересів : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конференції, м. Харків, 23 квіт. 2021 р., Харків : ХНУВС, 2021. С. 121-122.

7. Махмудов Х.З., Мороз С.Е., Калашник О.В. Маркетинг митних послуг: орієнтація на споживача. Маркетингове забезпечення продуктового ринку: мат-ли XII міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 22 квіт. 2020 р. Полтава : ПДАА, 2020. С. 70-74.

8. Мороз С.Е., Руцький В.О., Чергинець С.А. Митний супровід зовнішньоекономічних операцій в умовах зростання обсягів зовнішньої торгівлі Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва : колективна монографія ; за ред. О.В. Калашник, Х.З. Махмудова, І.О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. С. 75-81.

9. Мороз С.Е., Калашник О.В. Чухліб О.С. Організація маркетингових досліджень митних послуг. Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : мат-ли VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Полтава, 25-26 берез. 2021 р., м. Полтава : ПУЕТ, 2021. С. 271-274.

10. Мороз С.Е, Калашник О.В., Тимошенко І. В. Вплив міжнародних правил Інкотермс на сучасну практику проведення експортно-імпортних операцій. Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва : колективна монографія ; за ред. О.В. Калашник, Х.З. Махмудова, І.О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. С. 117-124.

11. Махмудов Х.З., Мороз С.Е. Проблеми і перспективи міжнародної торгівлі органічною агропродукцією. Перспективи еко-інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва : мат-ли I міжнар. наук.-практ. конференції, м. Полтава, 22 черв. 2020 р. Полтава : ПДАА, 2020. С. 124-127.

12. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія ; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. Хмельницький, 2013. 428 с.

13. Особливості митної класифікації товарів: за загальною редакцією Калетніка І.Г., Пашка П.В. Одеса. Пласке, 2011. 308 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

14. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua>.
15. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
16. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
17. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.
18. Офіційний веб-сайт розробника програмного забезпечення MDoffice. URL: <http://www.mdoffice.com.ua>.
19. Національна бібліотека України ім. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
20. База законодавства «Ліга:Закон». URL: <http://www.liga.net>.